

מעדני כת

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת אחרי קדושים תשפ"א שנה שנייה גליון 84

בעניין מי שספר שלא בכוונה אם יכול לספור שאר הימים בברכה

ובעניין ספר ספירת העומר בבהש"מ של סוף היום אם סופר שאר הימים בברכה

יעו"ש. אבל בתרומות הדשן שם כתב טעמא אחרינא אמאי בספק ספר יום אחד סופר שאר הימים בברכה, והוא משום דהראב"ה סבירא ליה דספירה בזמן הזה מדאורייתא ולהכי מחמירין בכל ספיקות דספירת העומר, וכוונתו דכיון דספיקא דאורייתא הוא שפיר מברכין עליו וכשיטת תלמידי רבנו יונה, ברכות דף כ"א שמברכין על כל ספק דאורייתא, והוסיף דאף דהתוס' סבירא להו דספירה בזמן הזה דרבנן, הא אינהו סברי דכל לילה מצוה בפני עצמה, ואם כן שפיר סופר בברכה, ומי מוקיני דבהא ניזיל בתריהו ולא בהא ולדקדק כולי האי, מאחר וכתבו הגאונים דברכה לבטלה אינו אלא מדרבנן, עכ"ד.

יבואר שהגר"א ביאר טעמא דהתרומות הדשן שספק ספר סופר בברכה משום דמברכין על ספיקא דאורייתא

ומבואר דהתרומות הדשן טעמא אחרינא אית ליה אמאי בספק ספר יום אחד סופר שאר הימים בברכה והוא משום דספק דאורייתא מברכין עליו. ובאמת בביאור הגר"א סימן תפ"ט ס"ח תמה על השו"ע שהעתיק דברי התרומות הדשן, דמי שספק ספר יום אחד סופר שאר הימים בברכה, והרי הרמב"ם והטור והשו"ע פסקו דעל ספיקא דאורייתא אין מברכין כמו שכתב ביו"ד סימן כ"ח לענין כיסוי הדם של כו' שאין מברכין עליו, וכן כתב בשו"ע סי"ז ס"ב דאנדרונינוס אין מברך על הציצית, וכן מבואר בשו"ע יו"ד סימן רס"ה לענין מילת אנדרונינוס דאין מברכין על מילתו יעו"ש, ואם כן הכי נמי אמאי מברכין בספק ספר יום אחד, יעו"ש שם שהשאיר בצריך עיון, ובאמת יתכן דלהכי כתב המשנה ברורה דטעמא דהשו"ע הוא משום ספק ספיקא משום קושית הגר"א, דאי אפשר לומר דטעמא דשו"ע הוא כמו שכתב התרומות הדשן דעל ספיקא דאורייתא מברכין וכמו שנתבאר ופשוט.

וכן מבואר מהא דהיקל התרומות הדשן לספור שאר הימים בברכה משום דכתבו הגאונים דברכה לבטלה אינו אלא מדרבנן והוא שיטת התוס' ר"ה דף ל"ג ע"א, אבל שיטת הרמב"ם הוא כמו שכתב בשו"ע או"ח סימן רט"ו ס"ד, שברכה לבטלה הוא איסור מן התורה, וכמו שכתב המג"א שם, ואם כן אי אפשר לומר דסברת השו"ע בספירת העומר הוא כסברת התרומות הדשן, [יעו"ש חזון איש או"ח סימן קל"ז ה' שהשיג על המג"א בזה].

ועל כל פנים מבואר דהתרומות הדשן לא מטעם ספק ספיקא כתב שסופר שאר הימים בברכה, אלא טעמו כמו שנתבאר דגם ספירה ביום אף שלא קיים מצוות ספירה, דסוף סוף כיון שספר שפיר מקרי תמימות, וכבר ידוע סברא זו אצל הלומדים לענין קטן שהגדיל בימי הספירה שסופר שאר הימים בברכה אף שתחילת ספירתו לא היה בחיוב, כיון שסוף סוף ספר הימים, אף על פי שלא קיים מצוותו, ואין להאריך בזה.

ולפי זה בספר בבין השמשות בסוף היום, שפיר אפשר לספור שאר הימים בברכה דשפיר איכא ספק ספיקא גמור, דשמא ספר ביום וחשיב שפיר ספירה שיכול להמשיך לספור שאר הימים בברכה דחשיב תמימות כמו שכתב התרומות הדשן, ואפילו אם כבר היה לילה ולא ספר ביום העבר שמא הלכה כרוב ראשונים דסבירא להו דאין הימים מעכבים זה את זה ויכול לספור בברכה גם אם לא ספר ביום העבר.

ולפי נראה דהכי נמי מי שספר שלא בכוונה למצוה כגון שאמר לחבירו איזה יום לספירה מ"מ כיון שספר את היום שפיר סופר שאר הימים בברכה ואין לומר דהאומר לחבירו איזה יום לספירה גרע מספר שלא בכוונה שהרי הגר"א והפר"ח ביארו כוונת השו"ע שהוא למ"ד מצוות אי"צ כוונה והיינו דלהלכה דקיי"ל מצ"כ יכול לספור אח"כ בברכה, ועי"פ האומר לחבירו איזה יום לספירה לא קיים מצוותו אלא משום דמצוות צריכות כוונה, וכן מבואר מדברי המג"א שם, וא"כ למה שנתבאר דספירה בעלמא אפי' בלא שקיים מצוות ספירה מהני שיכול לספור שאר הימים בברכה הכי נמי יוכל לספור שאר הימים בברכה.

בעניין אם ספר בבהש"מ בלא כוונה למצוה אם סופר בברכה

ומבואר דאפי' ספר בבהש"מ בלא כוונה למצוה אינו סופר בברכה, ולכאורה קשה הרי קיי"ל בשו"ע סימן ס' דמצוות צריכות כוונה אלא דלענין ברכה חיישין להסברים דמצוות אצ"כ וכמש"כ המג"א שם ולהכי אין מברכין על הספירה, וא"כ היכי

נסתפקתי במי ששאלו חבירו איזה יום היום בספירה ואמר לו, ונזכר שלא ספר עדיין שאינו יכול לספור באותו יום בברכה כמבואר בשו"ע סימן תפ"ט ס"ד, ושוב שכח לחזור ולספור באותו היום ולמחרת נזכר שלא ספר ביום האתמול אלא אותו ספירה שספר שלא בכוונת ספירה, האם יכול לספור שאר הימים בברכה.

הנה בפשוטו היה נראה שישפור שאר הימים בברכה משום דאיכא ספק ספיקא שמא יצא יד"ח ספירה גם שלא בכוונה ושמא אין הלכה כבה"ג שכל הימים מעכבין זה את זה וכמו שכתב המ"ב לגבי מי שנסתפק אם ספר באחד הימים שסופר שאר הימים בברכה משום דאיכא ספק ספיקא והכי נמי איכא ס"ס ושפיר סופר שאר הימים בברכה.

יבואר דעיקר הדין קיי"ל דמצוות צריכות כוונה

אמנם לכאורה לא דמי להתם דהנה בשו"ע סימן ס' כתב דלהלכה הוא שמוצות צריכות כוונה והוקשה לו להמג"א אמאי מי ששאלו חבירו ואמר לו איזה יום לספירה שוב אינו יכול לספור אותו היום בברכה הרי קיי"ל מצוות צריכות כוונה, וכתב דלענין שוב החמירו לחשוש שמוצות אינם צריכים כוונה אע"פ שמעיקר הדין קיי"ל דמצוות צריכות כוונה, ולפי"ז אפשר דבנידון דיון כיון דקיי"ל מצוות צריכות כוונה א"כ א"א לצרף ספק זה לס"ס ואמרינן דחשיב כלא ספר יום אחד ושוב אינו סופר שאר הימים בברכה.

ובביאור הגר"א שם כתב שמש"כ השו"ע דמי שספר בלא כוונה אינו סופר בברכה הוא למ"ד מצוות אין צריכות כוונה, וכ"כ בפרי חדש, וכוונתם דלהלכה דקיי"ל דמצוות צריכות כוונה שפיר צריך לחזור ולספור באותו היום בברכה, והובא דבריהם בשעה"צ שם, ולדבריהם ג"כ א"א לצרף ספק זה שמא קיים מצוות הספירה כיון שמעיקר דינא קיי"ל שלא קיים מצוות הספירה.

אמנם במג"א סימן ס' כתב בשם הרדב"ז דבמצוות דרבנן אין צריכים כוונה וספירת העומר קיי"ל דהוי מדרבנן וא"כ שפיר יצא יד"ח וצ"ע אמאי לא ביארו כוונת השו"ע כן אך באמת במ"ב כתב דמסקנת האחרונים דגם במצוות דרבנן צריך כוונה.

יבואר אם הסופר בבהש"מ בסוף היום יכול להמשיך לספור בברכה

אמנם נראה דשפיר יכול לספור שאר הימים בברכה דהנה בשערי תשובה שם סק"ד כתב בשם ספר בית דוד, שאם נזכר בסוף היום בבין השמשות ומנה אז בלא ברכה, ימנה שאר הימים בלא ברכה, דליכא ספק ספיקא גמור, [והוא על פי התוס' כתובות דף ט' דלענין ספק ספיקא צריך שהספיקות יהיו שקולים אבל באופן שבספק השני איכא רוב צדדים לחומרא לא מצרפינן ליה לספק ספיקא] והכי נמי כיון דאיכא רוב צדדים שלא קיים הספירה אינו מצטרף לספק ספיקא, ובברכי יוסף מגומגם בזה קצת, ע"ש.

אמנם בעיקר מה שהביא המשנה ברורה דטעמא דהתרומות הדשן דבספר ביום סופר שאר הימים בברכה הוא משום ספק ספיקא וכן מבואר מספר בית דוד הנ"ל, הנה מדברי תרומת הדשן סימן ל"ז לא משמע כן, שכתב שם וז"ל והכי נהגין אפילו בוודאי שכח בלילה לספור וסופר ביום בלא ברכה סופר שוב בברכה דמקרי שפיר תמימות "והואיל ולא דילג יום אחד לגמרי", ומשמע, דאינו משום ספק ספיקא אלא דחשיב שפיר תמימות אף דאפשר דבספירת יום לא קיים מצוות ספירה מכל מקום, כיון דספר אותו יום, שפיר מונה מכאן ואילך, דרק בלא ספר כלל שוב אינו יכול לספור שאר הימים בברכה דאי אפשר לספור מאמצע הספירה רק בספר יום אחר יום אבל בספר אף שלא קיים המצוה שפיר חשיב תמימות.

יבואר דבתרומות הדשן כתב טעם אחר אמאי מי שנסתפק אם ספר יום אחד

שסופר שאר הימים בברכה

ובאמת גם לענין מי שנסתפק לו אם ספר יום אחד שכתב השו"ע שם ס"ח דסופר שאר הימים בברכה. וכתב המשנה ברורה שם ס"ק ל"ח, דטעמא משום ספק ספיקא,

כתב בשו"ע סי' תפ"ט סעיף ד' וז"ל מי ששאלו אותו חבירו בהש"מ כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה, אבל קודם בין השמשות כיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום, עכ"ל.

שספר בבהש"מ הרי יש ספק נוסף שמה לא יצא יד"ח דשמה עדיין הוא יום, וא"כ איכא ס"ס שלא קיים המצוה ספק שמה יום הוא ושמה מצוות צריכות כוונה, וא"כ אמאי אינו סופר בברכה, ואין לומר דלא סגי בס"ס כדי לברך שהרי ספק אם ספר יום אחד הרי סופר שאר הימים בברכה משום ס"ס וכמשה"כ הפר"ח הובא במ"ב סימן תפ"ט, ולמה בנדון דידן לא יספור בברכה, וביותר דהכא עדיף טפי כיון שמעיקר הדין מצוות צריכות כוונה ואע"פ שכתב המג"א דלענין ברכה מחמירין מ"מ כשמצטרף עוד ספק יכול לברך וצ"ע.

ושמעתי מידידי הגאון ר' יהזקאל יעקובזון שליט"א דלמשנ"ת בגליון פרשת שמעתי דספירת העמר בבהש"מ יצא מצוותו בוודאי שמהאר וספק דרבנן לקולא הרי בזה שסופר בבהש"מ קיים מצוותו ולהכי כתבו התוס' דמברך על ספירה זו, וא"כ מה שספר בבהש"מ אינו ספק אם קיים ספירתו אלא בוודאי קיים ספירתו ולא נשאר לנו אלא ספק אם מצוות צריכות כוונה ושמה לא יצא יד"ח, ובהו כתב המג"א דחיישין שמה מצוות אצ"כ ולהכי אינו מברך על הספירה.

טעה ובירך להדליק נר של יו"ט במקום של שבת ויו"ט

פסח וזו מצה אבל לא ידע שהוא פסח או לא ידע שהוא מצה לא יצא, והכי נמי כל שלא זכרה שהוא שבת לא קיימה מצוות הדלקת נר שבת לכולי עלמא.

נשאלתי באשה שטעתה ובירכה להדליק נר של יו"ט במקום להדליק נר של שבת ויו"ט אם צריכה לברך שנית.

הנה יש בספק זה שני שאלות האחד בענין הברכה ועוד אם יצאה יד"ח מצוות הדלקת נר שבת דמסתברא ששכחה שהוא שבת בהיותה עסוקה בהכנה ליו"ט וכשבירכה להדליק נר של יו"ט זכרה מיו"ט בלבד, וא"כ לא הדליקה נר אלא בשביל יו"ט ולא בשביל שבת וא"כ לא יצאה יד"ח הדלקת נר של שבת.

ואפי' למ"ד מצוות אין צריכות כוונה כתב הר"ן בפ"ד דר"ה שכל שכוון למצוה אחרת הרי אינו יוצא יד"ח לכולי עלמא ולכן כתב לענין התוקע כי לחנן את התעניות לא יצא וכתב דמדי לקדשים דמינה מחריב בה ושאינה מינה אינו מחריב בה, והעושה עבודה לשם קרבן אחר אין הקרבן עולה לו אבל העושה עבודה לשם חולין עולה לו הקרבן כדעת הרמב"ן בסוגיא דר"ה כ"ח וא"כ כל שכוון למצוות הדלקת נר של יו"ט ולא כוון לנר של שבת לא יצא לכולי עלמא ולהכי אע"פ שכתב המג"א סימן ס' בשם הרדב"ז דבמצוה דרבנן אין צריך כוונה אבל בנדון דידן שנתכוון למצוה אחרת לא יצא לכולי עלמא.

יבואר דהרדב"ז ס"ל דמצוות דרבנן נמי בעי כוונה ודלא כמשה"כ המג"א בשמו

ובעיקר דברי המג"א בשם רדב"ז דס"ל דבמצוה דרבנן אי"צ כוונה יעויין בשו"ת רדב"ז חלק ה' סימן קכ"ה שכתב בענין אי מקרא מגילה בעי כוונה, וז"ל ואפילו לדעת האומרים מצות אין צריכות כוונה מודו במקרא מגילה שצריכה כוונה, ואף על פי שכתב בעל מגיד משנה ז"ל ואולי שיהיה מודים במגלה שצריך כוונה, ע"כ אני אומר ודאי, והטעם דבעינן פרסומי ניסא ואם לא יכוין לבו אלא כקורא אגרת בעלמא מאי פרסומי ניסא איכא, ותו דכל דבר שאין לאמרו על פה בעי כוונה שאם קורא בלא כוונה ואין מבין מה שמוציא בשפתיו הוי כקורא על פה ולא יצא, **והו"ד מקרא מגילה הוי מדרבנן והחמירו בה יותר ממצוות תורה להצריכה כוונה דלא ליתא לזולתי ביה**, הנה מבואר בדבריו דבמצוה דרבנן אפשר דלכולי עלמא בעי כוונה וצ"ע.

וכן מבואר במשנה ברורה סימן ס' ס"ק י' שכתב וז"ל כתב המ"א בשם הרדב"ז דזה דוקא במצוה דאורייתא אבל במצוה דרבנן אי"צ כוונה, ולפ"ז כל הברכות שהם ג"כ דרבנן לבד מבחמ"ז אם לא כיון בהם לצאת יצא בדיעבד, **אך מכמה מקומות בשו"ע משמע שהוא חולק ע"ז וכן מבואר הגר"א בסימן תפ"ט משמע ג"כ שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן**, עכ"ל, ומבואר דס"ל למעשה דגם במצוה דרבנן בעי כוונה.

ועוד נראה שאם לא זכרה שהוא שבת לא יצאה יד"ח הדלקת נר שבת משום שכתב הר"ן בשם הרא"ה בסוגיא דכפאווה פרסיים ואכל מצה יצא דאינו אלא בידע שהוא

יבואר אם אפשר אחר שקבלה יו"ט בהדלקתה אם יכולה להדליק נר של שבת דשבת לא קבלה בהדלקתה

והנה אם קבלה יו"ט בהדלקת נרות ועדיין לא קיבלה שבת בהדלקתה לכאורה יכולה להדליק נר של שבת ולקיים מצוות הדלקת נר של שבת בהדלקתה, אבל כבר דנו הפוסקים אם יום שיש בו ב' קדושות אם יכולים לקבל קדושה אחת ולא לקבל קדושה השניה.

ובאמת אי נימא שיכול לקבל על עצמו קדושה אחת, א"כ אמאי ביוהכ"פ שחל בשבת לא תיקנו לקדש על הכוס קידוש של שבת מבעוד יום ויקבל עליו תוספת שבת ולא תוספת יוהכ"פ, ויקיים מצוות קידוש של שבת, ובגליוני הש"ס יומא דף פ"א כתב דמבואר מזה שאי אפשר לחלק ולקבל קדושה אחת בלא קדושה שניה דכיון דתרווייהו בחד יומא קבלה לקדושה אחת הוא קבלה לכל קדושת היום*, ויעויין במשנת יעבץ אורח חיים סימן נ"ט שהאר"י בזה, ואפשר עוד דביוהכ"פ שחל בשבת לא חייבו כלל במצוות קידוש יעו"ש מה שכתב בשם האור שמה בזה.

יבואר אם הברכה שבירכה להדליק נר של שבת עולה גם ליו"ט

והנה אם ידעה שהוא שבת אלא שאתקיל מלוליה ובירכה להדליק נר של יו"ט בלבד לכאורה לא יצא ידי הברכה שהרי לא בירכה על הדלקת נר של שבת, וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סימן ק"ב) אולם כתב שאם בירך להדליק נר של שבת בלבד אינו חוזר כי הלא מבואר כי יו"ט נקרא שבת ונחשב שאמר שניהם.

אמנם לכאורה ממש"כ בשו"ע סימן תפ"ז סעיף א' שמקורו בתוס' ברכות דף י"ב נראה שלא יצא שכתב שם שמי שאמר בתפלת יו"ט מקדש השבת לא יצא ואמאי הרי יו"ט אקרי שבת וע"כ דכל שאמר משום שבת לא יצא שהרי הכוונה היא לשבת ולא ליו"ט, וא"כ הכי נמי לא יצא במה שבירכה להדליק נר של שבת לחוד וצ"ע.

שוב ראיתי בארחות שבת חלק ד' שכתב בשם מרן הגר"נ קרלין זצ"ל שהדלקת נר שבת ונר יו"ט הוא מצוה אחת ואין צריך לחזור ולברך אם לא הזכיר אחד מהם, ומדבריו נראה שיוצא יד"ח שניהם גם אם כוון רק לאחד מהם.

וכבר נודע הוראת החזו"א שאמר להגר"מ סאלאוויצק זצ"ל דהמבדיל הבדלה במוצ"ש אינו מוציא בן חול' בהבדלה זו אם אצלו הוא גם מוציא יו"ט אע"פ שהוא מצוה אחת וכ"ש בנדון דידן שלכאורה אינו יוצא בברכה של שבת יד"ח ברכה של יו"ט וצ"ע.

בעניין אם עכו"ם שמתפלל לד' יתברך אם מותר לעבור לפניו

תפלתו חשובה שלא לעבור לפניו אלא בתפלת שמו"ע שהוא עומד לפני ד' אבל בכל תפלה שמתפלל אין איסור לעבור לפניו ולא עדיף תפלת העכו"ם מתפלת ישראל שלא בזמן שמו"ע שמותר לעבור לפניו וכן משום הטעם שמפריעין למתפלל כשעוברין לפניו הרי רק בתפלת שמו"ע אסור לעבור לפני המתפלל משום שתפלה זו היא לפני ד' ולכן בעי כוונה יתירה וצריך זהירות שלא להפריעו אבל בשאר תפלות ליכא איסורא בזה וא"כ העכו"ם שאין תפלתו לפניו יתברך ממש אפשר שאין איסור לעבור לפניו.

ושמעתי ששאלו את מרן הגר"ק שליט"א ואמר שאסור לעבור לפניו ושאלוהו אם העכו"ם חשוב כעומד לפני המלך ושתק, ובטלה דעתי מפני דעתו הרחבה.

בעניין אם אפשר לטמאות המצורע לאחר זמן ואם המצורע מטמא על תנאי

וידידי הגאון המופלא ר' משה מייט שליט"א אמר דאין ראייה דבאמת אפשר שיכול לטמאותו לאחר זמן, אבל אסור לו להשהות הטומאה וחייב לטמאותו מיד ולכן אינו מטמאו לאחר זמן, ובאמת כן מוכרח בקרא שהרי כתיב וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע, ולמה צריך לפנות בטרם יבוא לראות את הנגע הרי יכול לצוות לפנות אחר שיראה את הנגע בטרם שיאמר הכהן טמא, וע"כ שכשנראה שהוא טמא צריך לטמאותו מיד, ולכן אע"פ שאם יטמא הנגע לאחר זמן לא יהא טמא עד הזמן שקבע הכהן אבל אסור לו לעשות כן ולכן צריך לפנות את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע.

נשאלתי אם עכו"ם המתפלל מותר לעבור לפניו, ולכאורה הא דאסור לעבור לפני המתפלל הוא משום שהוא עומד לפני השכינה ואסור להפסיק ביניהם כמו שכתב החיי אדם או משום דאסור להפריעו מתפלתו ובעכו"ם תרווייהו ליתא שמסתבר שאין השכינה כנגדו, ואע"פ שגם העכו"ם יכול להתפלל לד' יתברך וכמו שאמר שלמה במלכים א פרק ח, **וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך**, כי ישמעון את שמך הגדול ואת ידך החזקה ורועך הנטויה ובא והתפלל אל הבית הזה אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעו כל עמי הארץ את שמך ליראה אתך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בנית, מכל מקום נראה שאין תפלתו לפני ד' כעומד לפניו ממש שהרי גם ישראל המתפלל אין

נסתפקו הלומדים אם הכהן המטמא את הנגע יכול לטמאותו לאחר זמן דהיינו שיאמר טמא לאחר שבוע אם ביד הכהן לאחר חלות טומאת הנגע כפי רצונו מאחר והטומאה והטהרה שהוא ביד הכהן או שאם מטמאו הרי הוא טמא מיד.

והתני יקירי הרה"ג ר' משה מן שליט"א הביא ראייה שאינו יכול לטמאותו לאחר זמן שהרי כתיב וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע ואם היה יכול לטמאותו לאחר זמן הרי אין צריך לפנותו אלא שיטמאנו לאחר שיפנו את הבית וע"כ שאם מטמאו את הנגע הרי הוא טמא לאלתר.

* והביא בדספר תניא רבתי כתב ויוה"כ שחל בשבת מפסיק סעודתו מבעוד יום ואין מקדישין על הכוס לפי שלא קידש היום עדיין והוא צריך להפסיק מבעוד היום מאכילה ושתייה עכ"ל, ונראה

יבואר שיכול הכהן לעשות תנאי בטומאת הנגע

ובחידושי מהר"ל דיסקין על התורה: איתא שיכול לטמאות את הנגע על תנאי ולכן הגמ' בחולין לא הביאה ראייה דאזלינן בתר רובא מהא דבעינן שני צפרים חיות היינו שאינן טריפות ודילמא טריפה הוי ו"כ שיכול הכהן לטמאותו בתנאי שהצפרים יהיו כשרים ולכן המצוה טהור ממנ"פ וחזין דביד הכהן לטמא בתנאי.

והנה תנן בנגעים פרק ד' חל להיות בתוך השבת מעבירין לאחר השבת, וכתב הרמב"ם בפיהמ"ש ו"כ הרע"ב דהוי כדן את הדין ועיין משנה אחרונה שתמה דדוקא דיני ממונות הוי דין ומ"ש ראיית נגעים משאר הוראת איסור והתר דשרי ולכאורה מבואר שמאחר והחלות טומאה חל על ידי הכהן ואינו גילוי מילתא בעלמא אם טמא או טהור אלא הוא מחיל חלות טומאת הנגעים להכי הוי כדן את הדין בשבת ולכן אפשר דמהני תנאי בחלות טומאתו וצ"ע.

בעניין מה שאמרו האיש קודם לאשה להצלתו אם הוא גם בעבד ושפחה

ואין האשה פורעת ופורמת, ומסתברא שגם בעבד הוא פורע ופורם שאינו מיעוט במצוות של האשה, אלא בדיני טומאת מצורע של האשה ולהכי העבד גם חייב בזה והשפחה אינה פורמת ופורעת ומכל מקום כיון שהעבד חייב בה הרי הוא הוא מקיים מצוה בזה ולכן העבד קודם שנתרבה במצוות יתירות על השפחה בפריעה ופרימה.

בעניין שמע ברכה וכוון לצאת ואמר אמן לאחר זמן אם הוא הפסק בין הברכה

וא"כ בנדון דידן נמי אי"צ לחזור ולברך כיון שלדעתו היה צריך לענות אמן לאחר זמן ולא ידע שהעונה אמן לאחר זמן הוא אמן יתומה ולהכי אינו הפסק וכדעת המגן אברהם דכל שבדעתו שצריך לענות אינו הפסק.

יבואר דברכת מאורי האש שבירך לבטלה הוי הפסק אפי' שהיה בדעתו שצריך לאומרו

והנה כתב ברעק"א סי' רצ"ח סעיף ה', והובא שם בבא"ל, דאם טעה ובירך מאורי האש על נר שלא שבת ממלאכת עבירה, כיון דברכת מאורי האש שבירך לא יצא, ממילא הוי הפסק בין בפה"ג לטעימה, וצריך לחזור ולברך בפה"ג עיין שם, ולכאורה למש"כ מהמ"א שכל שבדעתו שצריך לברך אינו הפסק א"כ הרי זה דומה לאומרו בטעות הבא מלח או גביל לתורי וכו' שאינו הפסק, אלא דהרעק"א לשיטתו ס"ל דגם בפה"ג הוי הפסק אבל להמ"א לכאורה לא הוי הפסק.

ולכאורה המ"ב סתר משנתו דבמ"ב סימן רע"א פסק כהמ"א שקידוש שעשה שלא כדין אינו הפסק ובסימן רצ"ח פסק כהרעק"א שברכת מאורי האש שעשה שלא כדין הוי הפסק, וכבר נודע מש"כ בכמנחת שלמה שם ליישב בזה דמש"כ בסימן רע"א כהמ"א דלא הוי הפסק משום דס"ל דכל שאמר גביל תורא ונתברר לו שכבר מכר את שורו אינו הפסק משום דכיון דהיה סבור שאינו יכול לאכול בלא גביל לתורא אינו הפסק, וכן לענין קידוש שאסור לאכול בלא קידוש כל שבדעתו שעושה דבר שמתירו באכילה אינו הפסק, אבל בסימן רצ"ח דאיירי לענין ברכת האש שאינו צורך שתיתת היין שהרי מותר לשתות היין בלא ברכת האש בזה ס"ל להמ"ב דהוי הפסק שכל שאינו צורך אכילה הוי הפסק וכיון שאין איסור לשתות היין בלא ברכת האש הוי הפסק.

ולפ"ז בנדון דידן שענה אמן לאחר זמן תלוי אם חשב שאינו יוצא בלא עניית אמן על הברכה ובלא אמן אסור לשתות מן היין הרי זה דומה לקידוש בטעות שעשה בין ברכת הגפן לשתייתו שאינו הפסק אבל אם ידע שיוצא גם בלי לענות אמן אלא שחשב שצריך לענות אמן א"כ אין זה צורך הברכה, ואפשר דהוי הפסק וצ"ע.

ולפ"ז הוא הדין מי שבירך על הבשמים ולא הריח הוי הפסק מה שבירך על הבשמים שהרי אינו אסור בשתייה קודם שמריח בבשמים ולא דמי לקידוש שאסור בשתייה בלא קידוש ולהכי אפי' שטעה וקידש על המים לא הוי הפסק, אבל בזה כל שאינו צריך לאותה ברכה כבביל שתייתו הוי הפסק.

מי שהתחיל לברך שהחיינו בשביעי של פסח בקידוש אי הוי הפסק

ואם בירך שהחיינו בקידוש של שביעי של פסח כיון דהוי ברכה לבטלה הוי הפסק ולא דמי לברכת קידוש שהרי בלא ברכת שהחיינו גם כן מותר בשתיית היין שהרי שהחיינו אומר אפי' בשוק וא"כ הוי הפסק, ואם חשב שהוא צורך הקידוש ובלא ברכת שהחיינו אינו יוצא קידוש אינו הפסק.

ואם התחיל לברך ברכת שהחיינו בביל שביעי של פסח ונזכר אחר שאמר ברוך אתה ד' לכאורה מה שאמר אינו הפסק לדעת המג"א משום שהיה דעתו שצריך לאומרו לצורך הקידוש אבל אם ישלים הברכה למדני חוקק יהיה הפסק ולכן יטעם מעט ואחר כך ישלים למדני חוקק, ואם אמר מלך העולם גם יטעם מעט כיון שעדיין אינו הפסק, וישלים איזה ברכה שחייב בה כגון שיברך על איזה מאכל אחר שצריך לברך עליו.

והיה מקום לומר שישלים בורא פרי הגפן שהרי לדעת רעק"א צריך לברך שנית שהרי חשיב ליה הפסק וצריך לברך שנית, ואם ישלים הברכה יצא יד"ח ואם לא ישלים הרי תהא ברכתו שהתחיל בה לבטלה, וצ"ע.

נשאלתי אם ענה אמן בין ברכה לאכילה לאחר זמן רב אם הוא הפסק שהרי אינו יוצא בזה אמן והרי הפסיק בין ברכה לאכילה.

ונראה שאם נתכוון באמן זה לענות אמן ונמצא שכונתו שהיה צריך לענות אותו אמן אע"פ שבאמת אינו צריך לענות ואסור לענות אבל כיון שלפי דעתו הוא צריך לענות אינו חוזר ומברך.

דהנה בשולחן ערוך סימן רע"א כתב וז"ל קידש וקודם שיטעום הפסיק בדיבור, חוזר ומברך בפה"ג ואין צריך לחזור ולקדש. וה"ה אם נשפך הכוס קודם שיטעום ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בפה"ג, וא"צ לחזור ולקדש, עכ"ל.

ובמג"א שם ס"ק ל"ב כתב וז"ל ואם קידש על המים וחשב שהוא יין ולא חשב לשתות עוד יין צריך לחזור ולקדש ולברך בפה"ג, אבל אם היה דעתו לשתות יין יותר א"צ לברך שנית בפה"ג כמ"ש ססי' ר"ט וה"ה בנשפך הכוס כמ"ש ססי' ר"ו, עכ"ל, ובמשנה ברורה שם ס"ק ע"ז כתב כמש"כ המג"א וז"ל ואם היה דעתו בתחלה בשעת ברכה לשתות יין יותר א"צ לברך בפה"ג אלא ישתה תיכף כוס אחר בלא ברכה ובלבד שלא יפסיק בדיבור שלא מענין הקידוש, עכ"ל.

ועי"ש בהמהות הגרעק"א שחולק ע"ז וכתב וז"ל נלענ"ד כיון דנוסח הקידוש שאמר על הכוס של מים לא הוי קדוש זהו הוי הפסק בין ברכת בפה"ג לשתית יין אחר' ע"כ.

ובמ"ב נראה שהכריע כהמ"א שכתב שאינו הפסק אלא שבשער הציון כתב דברעק"א מפסק בזה ונראה שהכריע כדעת המג"א.

יבואר דמקום שהיה בדעתו שאינו יכול לאכול בלא ברכה זו אינו חשוב הפסק להמג"א

ובשו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן י"ח כתב ליישב דעת המג"א וז"ל ונלענ"ד לבאר דעת המג"א שהרי אמרו בגמ' ברכות מ' ע"א דאע"ג דשיחה הוי הפסק מ"מ אם הפסיק בין ברכת המוציא לטעימה ואמר הביאו מלח לפתן או אפי' אמר גביל לתורי אינו צריך לברך, משום דאמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שיאכל קודם שיתן מאכל לבהמתו, וכיון שהשיחה היא ממילי דשייכי לסעודה אין זה חשיב הפסק, והיינו משום דעיקר דין הפסק אפי' בדברים הוה נמי משום היסח הדעת, כמבואר שם בתוס' וכו', ולכן בכה"ג שהוא מענין האכילה אין זה חשיב כלל היסח הדעת, ודבר זה נראה פשוט, שאפילו אם שכח שהוא עצמו כבר הביא מלח על השולחן ואמר הביאו מלח, אף על גב דנתברר שהאמירה היתה לבטלה, מ"מ אין אמירה זו חשובה כלל הפסק, וא"כ ה"ה נמי בקדוש, כיון שאסור לטעום עד שיקדש, וגם אפשר שחמור טפי מאיסור אכילה קודם שיתן מאכל לבהמתו, דהא איכא חד מ"ד דסובר שאם עבר וטעם אינו מקדש, אלמא דהקידוש חשיב טפי מיילי דסעודה מגביל לתורי, וממש כע"ז כתבו התוס' בפסחים ק"ו ע"ב ד"ה מקדש עיי"ש.

ולכן אם בירך על היין ונזכר שכבר קידש, מ"מ לפי מה שטעה וסבר שעדיין לא קידש ה' מוכרח לאמירה זו, ודומה ממש לאחד שאמר גביל לתורי, ונתברר אה"כ שהוא עצמו כבר האכיל קודם, וה"ה נמי בעוברא דהמג"א, אף על גב דבשעה שהוא אוהו בידו כוס של מים אין שום מקום לאמירת קידוש, אבל מ"מ כיון שעצם הקדוש לא הוי הפסק לברכת בפה"ג, דאדרבה, מחוייב הוא בדבר, נמצא דאע"ג שאמירה זו היתה לשוא, מ"מ הו"ל כאילו אמר גביל לתורי ונתברר אה"כ שהאמירה היתה לבטלה וה"ה נמי בנזכר שכבר הבדיל, עכ"ל.

¹ וז"ל שם אני ואחד מן התלמידים שאלנו לרבינו הגאון ז"ע מה דפ"ק בחולין בעי למילף דאזלינן בתר רובא ורובא כמלא למה לא הביא רא' ממקרא זה דאמרין שתי צפרים חיות פרט לטרפות דילמא הצפור ששלח על פני השדה טרפה ולא יצא ידי חובתו אלא וודאי דאזלי' בתר רובא דרוב הם כשרות, והשיב לנו דאפשר לומר דכיון דכל טומאת מצורע תלוי בדברי הכהן אם אמר טמא

² וכן כתב בבב"כ סוף סי' רע"א לענין הדין שזכר שם ברמ"א סעי' ה' במי ששכח ובירך המוציא קודם שקידש ונזכר לפני שטעם, שהביא מבק"ס הבתים דיש מי שאומר שיקדש לפני הטעימה ולא חשיב הפסק דכיון שאסור לטעום קודם שמקדש חשיב הקידוש כאומר גביל לתורי.

אם חשיב הפסק בכה"ג, ונראה לכאורה שכיון שלפי דעתו היה אסור לטעום עד שיברר אם יצא יד"ח בשמיעת הברכה בלא אמן הרי הוא כגביל לתורא שאינו הפסק וצ"ע.

בעניין אם נשים יוצאות הבדלה מבחור בר מצוה שאינו אלא גדול משום חזקה דרבא

נסתפקתי אם בחור שעדיין לא נתמלא זקנו וסמכין על חזקה דרבא שהוא גדול

אם מוציא את זקנתו בהבדלה שהרי בדאורייתא לא סמכין על חזקה דרבא.

ראשית דבר יש לעיין אם הבדלה דאורייתא או דרבנן הנה הרמב"ם פרק כט מהלכות שבת הלכה א כתב וז"ל מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר וזכור את יום השבת לקדשו, כלומר וזכרו וזכרת שבח וקידוש, ואצ"ל לזכרו בכניסתו וביציאתו, בכניסתו בקידוש היום וביציאתו בהבדלה, עכ"ל, ומבואר בדבריו דס"ל לחיוב הבדלה הוא מן התורה כמצוות קידוש. אבל כמגיד משנה שם כתב וז"ל מדברי רבינו נראה בבירור שהוא סובר שההבדלה ג"כ דבר תורה והכל בכלל זכור. ראיתי המפרשים שם לא חלוקים בזה יש סוברים דכדרי רבינו ואף על גב דבגמרא א"ע ערבי פסחים (דף ק"ק) א"י שם אלא זכרוה על היין בכניסתו א"י אלא בליה וכו' ומי ילפין עליו מדתניב וסליהדין כמי"ש פרק ידעות הסוגיאה (שבועות י"ח:) ולשון מכלילת זכור את יום השבת קדשהו בכרבה ובביאור אמר זכרוה על היין ואמרו גם כן קדשהו בכניסתו וקדשהו ביציאתו, וז"ל שההבדלה אינה אלא מד"ם אבל הקידוש הוא דבר תורה. וכו' עכ"ל.

והנה להרמב"ם **ההבדלה הוא מדאורייתא** א"כ לא סמכין אחוקה דרבא ובעינן שיחא תתמלא וקנו כדי להוציא אחיים בהבדלה ד"ח, אבל לה"ח דס"ל ההבדלה דרבנן סגי בחוקה דרבא כדי להוציא י"ח, ולכאורה איכא למימר דסמכין אם"ס ושפיר מוציא את זקנתו י"ד"ח דספס דאינה חייבת בהבדל מן התורה ואפי' אם חייבת בהבדלה מן התורה אפשר שהוא גדול והרי רוב בני י"ג בני שערות נינהו ושפיר מוציא אותה י"ח.

יבואר אי עבדינן ס"ס בתרי גופי

אלא דיש לפקפק בזה דהוי ס"ס בתרי גופי וכמנ"ל הפרי חדש חובא בשו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן ו' וז"ל תנן בפ"ג דר"ה טומטום אינו מוציא לא את מינו כו', וקשה לי בעה הא הוי ס"ס ספק שטא התקע זה הוא וכו', ואת"ל שהוא נקבה דלמא השומעו ג"כ נקבה, ומצאתי לטורי אבן דהקשה כן, וכתב שם וז"ל וראיתי בפר"ח בדניני ס"ס אות י' הביא בשם הרא"ם בבאוריו לסמ"ג הל' מגילה דהקשה ג"כ על מה דטומטום אינו מוציא טומטום הא הוי ס"ס ותידיך דס"ל בתרי גופי לא אמרינן, עכ"ל, ומבואר שאין טומטום מוציא מינו משום ס"ס שטא הוא איש ואפי' הוא נקיבה שטא חבירו נקיבה דהוי ס"ס בתרי גופי, וא"כ ה"ה בנדון דידן אין לעשות ס"ס שטא אינה חייבת מן התורה ואת"ל שחייבת אפשר שהבחור הוא גדול דהוא ס"ס בתרי גופי ולא עבדינן ס"ס ככה"ל.

ואכתי איזא למימר דאיכא ס"ס בעניין אחר שזא חייב הבדלה אינא אלא מדרבנא וסמיכין אחזקא דרבא, ואפי' אס הוא מן התורה שזא הנשים פטורות לגמרי מהבדלה ולהכי שפיר סמיכין על חזקא דרבא בזה.

יבואר שאם חיוב הבדלה מן התורה הנשים חייבות בהבדלה

אבל נראה דאי חיוב הבדלה מן התורה הרי הנשים בוודאי חייבות בהבדלה שהרי אי ילפין חיוב הבדלה מזהוור את יום השבת לקדשו ויכרהו על היין ונשים נתחייבו במצוה זו ומקישין דיבור ושמור כממאור בגמ' ברכות דף כ' ע"ב וא"כ בוודאי חייבות בהבדלה והא דפטרנין נשים מהבדלה אינו אלא אי חיוב הבדלה אינו אלא מדבריהם בזה נתקלו אם כל דתקון רבנן קעין האדמיתית תקון וא שפטורום מהבדלה ככל מצות עשה שהיה מן המצוות אלא אי חיובי מדאוריתא נשים חייבות וא"כ

בעניין אם המברך לבניו קטנים לחנכם במצוות אם יכול לכוון בשעת הברכה לפטור עצמו מספק ברכות

הנה אם יש לאדם ספק ברכות יכול לברך עם בניו הקטנים ולחנכם בברכות אלו שספק לו אם בירכם ויצא יד"ח בברכה זו אם הוא חייב בהם, ויתנה ויאמר שאם אינו חייב בהם אינו מברך אלא לחנכם בנצונות אבל אם הוא חייב בהם הרי הוא מברך אותם בברכות גם לעצמו ויצא בהם יד"ח.

ויעו"ג כמ"ב סימן קס"ז ס"ק צ"ג שכתב וז"ל 'ואפילו קטנים דעלמא שאין חנוכם מוטל עליו מדינא גמ' כמות לברך עמהם כשרוצים להינות ואין יודעים לברך בעצמם, וכ' כשהם מבני ביתו'.

הנה בחזון איש סימן ל"ה כתב בתוך הדברים וז"ל ונראה דאם מברך לקטנים ואין להגדילם השומעים ויצאין בברכה זו לדלידהו לא מחשבה ברכה אף שהם חייב בה מחמת חזון איש הבן

בעניין לומר דברים שעומד האומר בהם

שמעתי וקדשתי והתפללתי' ה' מאור שמש' וזו שם השלשת אלה בשבתות הארבעה
 שבת שקדשתי מאור שמשות בשבתות אלו ובאבותיה חזק שנובא את ל' ד' תפשתם
 והשמינית ויצאה ששבתך בדקוהא בקב'ה, אבל בעוד כשהואם מעוזה במצות איל'ם ששנא
 שבתך בעבורם ונאמר תחזקו כשם אצל צדורם ב' ח' הקב'ה וזו ח' ויחידה ויחידה וכמו שאמר
 בשב' ד' ח' מעוז ב' ואמר ב' ויחזקו ב' ח' ד' דבור ויחזקו שצאם מ' מעוז דבור וזו
 שבת ששנא ל' שיראל אשנא ששנא ש' שבת ונאמר ויחזקו ארבעה שבתות ששנא
 דבור ש' הארץ בקדש ל' ח' ששנא דלחיות ב' דבורים ונאמר ויחזקו ארבעה שבתות
 תנח אילקם דלחיות ונאמר אתה כשתה, ע"כ אבל כש' ערד ובאבות אלה שש' ענודה זו
 ששנא ל' הארץ בקדש ל' ח' ששנא דלחיות ב' דבורים ונאמר ויחזקו ארבעה שבתות

ואמר הגר"מ זצ"ל ש'לכשאמר השפת אמת המאמר הזה אמר אחד מוקדי החסידים בהתפעלות האם הרבי כבר במדרגה זו, והיינו שאם לא היה במדרגה זו לא היה אומר כזה רעיון. והוספי הגר"מ זצ"ל יש לפעמים שהאדם אומר דבר שמשתייך אליו ויש שאומר דברים שאינם שייכים אליו, אבל אדם גדול אינו אומר אלא דברים שבאים ממנו ומפנימיותו.

בעניין גנות הנקימה והנטירה ועניין משיב טובה

תחת רעה

כתב הרמב"ם (פרק ז' מדעות ה"ז) ו"ל הנקום מחבירו עובר בלא תעשה שנאמר לא תקום, ואף על פי שאינו לוקה עליו דעה רעה היא עד מאד, אלא ראוי לו לאדם להיות מעביר על מדותיו על כל דברי העולם שהכל אצל המבינים דברי הכל והבאי ואני בדאי לנקום עליהם עכ"ל.

אמנם בספר מסילת ישרים פרק י"א כתב וז"ל גם השנאה והתקווה קשה מאד לשימלט ממנה לב הותל אשר לבני האדם, כי האדם מרגיש מאד בעלבונותיו ובעצתו צדו גדול, והתקנה לו סתורק מרגש, כי היא מפתחו לבריה. על כן לשידח בחרו לעצוב מה שטבעו מריחא אותו ועיבור על מדותיו, ואי ישא מי שהיה לו מה השנאה, ואי יקום בעצמו להחזיק וישיכל לתקנא, ואי יסור לו, אלא את וכל ישבח ויסיר מלבו כאילו לא היה, וזו האמין וזו לא, ורק על מלאכי השת

לע"נ ר' יעקב צבי ז"ל בן יבדלחט"א ר' שלמה נחמיה שליט"א

די אי אפשר לצאת מקטן שהרי גם שו"ע סימן תרפ"ט, וא"כ אי אפשר שהרי גם בדרכנו בעיני גדול אלא

דסמכינן על חזקה דרבא, אבל לומר
אבל אפשר לומר דאם הוא דרבנן
מדאורייתא שמה הוא גדול ושפיר

לעילוי נשמת היקר יקרים ר' יוסף בן סטי ז"ל